

або амбулаторного лікування, договором страхування може покриватися й ризик встановлення самого факту захворювання на COVID-19. Так, страховою компанією «Універсальна», зокрема, програмою страхування «Максимум», пропонується страховий захист на випадок смерті застрахованої особи внаслідок COVID-19 із максимальним розміром страхової суми – 100 000 грн., страховий захист на випадок стаціонарного лікування внаслідок коронавірусної хвороби із розміром страхової суми – 50 000 грн., а також страховий захист на випадок встановлення діагнозу COVID-19, підтвердженого висновком дослідження сертифікованої медичної лабораторії, із розміром страхової суми – 5 000 грн. [3]. При цьому для укладення договору страхування здоров'я на випадок COVID-19 не є обов'язковим робити тест на виявлення коронавірусної інфекції, адже страховий захист за договором починає діяти через 15 днів з моменту укладення договору.

Отже, страхування здоров'я на випадок COVID-19, що є на сьогодні актуальним у зв'язку із пандемією коронавірусної інфекції, являє собою один із видів добровільного особистого страхування, що здійснюється з метою захисту майнових інтересів застрахованої особи шляхом здійснення страховиком страхової виплати у разі встановлення факту захворювання коронавірусною хворобою COVID-19, стаціонарного лікування чи смерті внаслідок інфікування COVID-19.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 18. Ст. 78.
2. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики: монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 488 с.
3. Страхування на випадок COVID-19. URL: <https://universalna.com/privatnim-klientam/osobiste-strahuvannya/virus/> (дата звернення: 12.04.2021).

УДК 347

Москалюк Н. Б.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та процесу
і правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету

ОСОБЛИВОСТІ ВТІЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ МОДЕЛІ НАБУТТЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДЕРЖАВОЮ В УКРАЇНІ

У питанні набуття майнових прав інтелектуальної власності на результати інтелектуальної діяльності, що створені за бюджетні кошти, в світі склалось дві

моделі розподілу таких прав – фіскальна та університетська. Фіскальна модель передбачає передачу всіх прав на новостворені об'єкти інтелектуальної власності державі. Університетська закріплює відповідні права за їх виконавцем. Характерно, що фіскальна модель використовується переважно у країнах, які лише будують ринкову економіку, тоді як університетська модель підтверджує статус держави із ринковою економікою і чітким усвідомленням державою ролі інтелектуальної власності в суспільному розвитку.

Досвід іноземних країн доводить, що саме перехід від фіскальної до університетської моделі розподілу майнових прав - єдиний шлях дієвого впровадження результатів інтелектуальної діяльності в промисловість. Держава свідомо обирає шлях відмови від майнових прав, що могли б їй належати, закладаючи фундамент комерціалізації розробок самими виконавцями і підтримуючи конкурентоспроможність своєї економіки завдяки цьому.

Аналізуючи досвід України у цьому питанні слід відмітити наступне:

- Конституція України передбачає, що «Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом» [1], тобто державна власність охороняється та захищається нарівні з іншими формами власності в Україні;

- До вступу в дію Цивільного кодексу України держава визнавалась рівноцінним суб'єктом прав інтелектуальної власності. Чинні норми ЦК України у ст. 421 встановлюють, що «Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору» [2]. При цьому особами в розумінні ст. 2 ЦК України є фізичні та юридичні особи. Держава Україна поряд із Автономною Республікою Крим, територіальними громадами, іноземними державами та іншими суб'єктами публічного права, хоч і визнаються тією ж ст. 2 учасниками цивільних відносин, проте особами цю категорію суб'єктів не назвеш. Відтак питання визнання держави суб'єктом прав інтелектуальної власності вимагало додаткового вирішення. І саме у ньому мала бути визначена модель розподілу прав – фіскальна чи університетська;

- До 1 січня 2004 року, з якого вступив у дію ЦК України в Україні була запроваджена саме фіскальна модель закріплення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, що створені за кошти державного бюджету. І саме така модель засвідчувала перехід нашої країни від командно-адміністративної системи до ринкової економіки. Як і в інших країнах із вказаною системою рівень комерціалізації таких об'єктів не перевищував 3%, і це підтверджувало необхідність якнайшвидшої реакції держави і перехід на університетську модель;

- Першим законодавчим актом, який ознаменував зміну моделі слід визнати Закон України «Про наукові парки» від 25.06.2009 № 1563-VI, який у п. 3. ст. 17 встановив, що «Майнові права на технології та об'єкти права

інтелектуальної власності, створені під час виконання проектів наукового парку, є власністю наукового парку та/або його партнерів, крім випадків, зазначених у частині четвертій цієї статті». Вказана ч. 4 встановлювала, що «Центральний орган виконавчої влади, у сфері управління якого перебуває вищий навчальний заклад або наукова установа, може обмежити в порядку, встановленому законом, майнові права на використання і розпорядження технологій та об'єктів права інтелектуальної власності, створених із залученням державних коштів, у разі якщо технологію та/або об'єкт права інтелектуальної власності: віднесено до сфери національної безпеки і оборони держави; визнано такими, що мають використовуватися в публічних інтересах; доведено до промислового використання та реалізації готової продукції виключно за рахунок державних коштів [3]. Тобто вказаним законом майнові права вперше були передані виконавцям проектів наукових парків. Всі решту інноваційні суб'єкти попадали в пробіл, а тому не могли претендувати на отримання майнових прав;

- У 2006 році також був прийнятий Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», який містив вже розширене трактування порядку передачі майнових прав, проте сам закон стосується виключно трансферу технологій в розумінні передачі технологій, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким встановлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових. Ст. 11 зазначеного закону передбачається, що «Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать установам, організаціям та підприємствам - виконавцям цих робіт (далі - виконавці) відповідно до Цивільного кодексу України, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті [4]. Виняток із загального правила розподілу становить випадок, якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом;

Аналіз наведеної норми свідчить про закріплення законодавцем презумпції наявності у виконавців майнових прав інтелектуальної власності і, відповідно, відсутності серед об'єктів державної власності результатів досліджень, що профінансовані із державного бюджету. Проте, ч. 1 встановлює вказаний режим лише для загальних випадків, особливі випадки врегульовуються по-іншому.

У ч. 2 ст. 11 встановлено: «Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, передаються установами, організаціями та підприємствами - виконавцями органам державної влади, Національній академії наук України та галузевим академіям наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі - замовники), з урахуванням положень Цивільного кодексу України, якщо технологію та/або її складові віднесено до

державної таємниці та в інших випадках, визначених законом» [4]. Вказана норма викликає зауваження, зважаючи на наступне: якщо за загальним підходом майнові права на фінансовані із державного бюджету результати дослідження належать виконавцям, то спеціальні випадки, які позбавляють їх таких прав, мають бути чітко прописані. Норма на зразок «та в інших випадках, визначених законом» не має бути присутньою, оскільки вона дає простір для позбавлення прав виконавців в багатьох інших випадках. Щодо передання майнових прав замовнику на результати досліджень, які визнані державною таємницею, то це цілковито відповідає практиці США та ЄС. У зв'язку з цим нами пропонується вилучити частину норми «та в інших випадках, визначених законом» із ч. 2 ст. 11.

У п. 3 ст. 11 передбачено порядок переходу майнових прав до виконавця, у випадку невиконання вимог законодавства у встановлений строк замовником. Так, «у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, виконавець направляє замовнику повідомлення про створену під час виконання науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи технологію та/або її складові протягом одного місяця з дня одержання повідомлення від автора технології та/або її складових. Замовник протягом двох місяців з дня одержання від виконавця повідомлення або уповноважена ним державна установа має: 1) укласти з виконавцем договір про набуття замовником майнових прав на технологію та/або її складові; 2) для об'єктів права інтелектуальної власності - складових технологій, набуття права на які засвідчується охоронним документом, визначити сторону, що здійснює їх правову охорону та за потреби забезпечити подання заявок на отримання зазначених охоронних документів; 3) врегулювати питання укладення з автором письмового договору про розмір та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності технології та/або її складових або іншої вигоди, що може бути одержана від використання зазначених об'єктів. Якщо замовник не виконає зазначених у частині другій цієї статті вимог у встановлений строк, дії, визначені частиною третьою цієї статті, із забезпечення правової охорони зазначених об'єктів права інтелектуальної власності здійснює виконавець, до якого переходять майнові права на створену технологію та/або її складові» [4].

Наведеною нормою законодавець підтверджує особливість випадків створення результатів інтелектуальної діяльності, що віднесені до державної таємниці, і наявності майнових прав у замовників. При цьому ним встановлюється, що випадках недотримання вимог у передбачений строк, застосовується загальний підхід і майнові права передаються виконавцю.

Зауваження викликає і п. 5 ст. 11, згідно якого «Особа, за якою закріплюються майнові права на технологію, або уповноважена нею державна установа та замовники створення технології: 1) вчиняє дії з набуття та охорони прав на технологію та/або її складові, отримує охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності - складові технології; 2) виплачує винагороду авторам технологій та/або об'єктів права інтелектуальної власності після їх трансферу та укладає договори про передачу технологій» [4]. Так, залишається

невирішеним питання необхідності комерціалізації технології, підтримання чинності охоронних документів та ознайомлення громадськості про наявні результати, що не віднесені до державної таємниці. Відсутність вказаних положень також дає змогу неефективно використовувати бюджетні кошти і не нести відповідальність за доведення до комерційного використання технологій. Для вирішення означеної проблеми пропонуємо п. 5 ст. 11 викласти у наступній редакції: Особа, за якою закріплюються майнові права на технологію, або уповноважена нею державна установа та замовники створення технології: 1) вчиняє дії з набуття та охорони прав на технологію та/або її складові, отримує охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності – складові технології та підтримує їх чинність; 2) виплачує винагороду авторам технологій та/або об'єктів права інтелектуальної власності після їх трансферу та укладає договори про передачу технологій; 3) комерціалізує об'єкти прав інтелектуальної власності; 4) ознайомлює громадськість про досягнуті результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, що фінансувалися із державного бюджету, за винятком тих, що віднесені до державної таємниці.

Отож, аналіз особливостей набуття майнових прав інтелектуальної власності державою та розпорядження ними дозволяє стверджувати про відхід законодавця від наділення держави правами на результати досліджень, створених за кошти державного бюджету і наділення такими правами виконавців за відповідними договорами. Виключення становлять результати, що відносяться до державної таємниці. Позитивним є те, що за власником майнових прав закріплюється обов'язок вчиняти дії з набуття та охорони прав на технології та/або її складові, отримувати охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності – складові технології, а також виплачувати винагороду авторам технологій та/або об'єктів права інтелектуальної власності після їх трансферу та укладати договори про передачу технологій. Проте, для ефективного використання коштів державного бюджету замало отримати результат інтелектуальної діяльності і навіть набути на нього права, потрібно його комерціалізувати, а також ознайомити громадськість про його існування. Зміни саме такого роду нами пропонуються.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст.356
3. Закон України «Про наукові парки» від 25.06.2009 № 1563-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2009, № 51, ст.757
4. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006, № 45, ст.434.